

Izlija vsak četrtek iz velja s poštinske vred. ali v Mariboru s poštinsko vred. na dom za celo leto 32 D, pol leta 16 D, četrlet 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravnishvo »Slov. Gospodarje« v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posebna številka stane 1-50 dtn.

Poština plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Vrednisha je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnishvo sprejema naročnina, inserate in reklamacije.

Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprte reklamacije se poštnine proste.

Cekovni račun poštne urada Ljubljana 10.063. Telefon interurb. št. 113.

47. številka.

MARIBOR, dne 5. novembra 1925.

59. letnik.

V obrambo občin in drugih samoupravnih edinic.

Interpelacija poslanca dr. Hohnjeca.

Centralizem se večkrat prisposablja polipu, ki iztezuje na vse strani svoje dolge roke ter grabi tako dolgo, dokler prigrabi sebi, kar hoče in kar more.

Centralizem je v resnici takšen. On vlača na sebe vso politično moč, hkrati pa tudi črpa iz ljudstva gospodarska sredstva v taki meri, ki ogroža gospodarsko življenje ljudstva in njegovih slojev.

Kakšen je centralizem v naši državi, najboljšo pojasnjuje dejstvo, da zahteve slovenskega in hrvatskega naroda po avtonomiji do sedaj še niso izvršene. Centralisti imajo za te zahteve gluha ušesa. Ne samo avtonomija slovenskega in hrvatskega naroda ne najde milosti v očeh naših odrevenelih centralistov, marveč za te centralistično zakrknjene duše je vsaka avtonomija kamen spotike. Splošna, vseobčna centralizacija, centralizacija vsepovsodi: to je njihov glavni cilj.

Ker ima v naši državi še vedno prvo besedo velebrstvo s svojimi pretiranimi centralističnimi težnjami, zato še dosedaj ni upeljana v življenje ona mala in skromna okrajna in okrožna samouprava, ki jo dovoljuje ustava in zakon, zato se vedno bolj omejuje občinska avtonomija ter se pripravljajo zakon, ki bi imel nalogo vsako občinsko avtonomijo položiti v grob.

Kaj pravzaprav stoji za temi pretiranimi centralističnimi težnjami, dokazuje Pravilnik o odobravanju in izvrševanju budžeta samoupravnih teles v novih krajih kraljevine (izven Srbije in Črne gore), ki ga je izdal finančni minister 1. septembra 1925 in ki so ga objavile »Službene Novine« v Beogradu 17. listopada t. l. (br. 241). V tem pravilniku finančni minister na podlagi zakonov o dvanajstih mesecih aprila—julija 1925, odnosno za mesec avgust—november 1925 določuje, da smejo oblastne, okrožne in okrajne doklade znašati samo 100 odstotkov, občinske pa samo 300 odstotkov. Ako okrajne (oblastne, okrožne) doklade presegajo 100 odstotkov in ako občinske doklade presegajo 300 odstotkov, mora okrajni, odnosno občinski proračun dobiti predpotrdilo finančnega ministra ali njegovega finančnega delegata.

Finančni minister nadalje v tem pravilniku priporoča samoupravnim edinicom, da izvajajo načelo štedljivosti do zadnjih mej, da naložijo na davkoplačevalce čim najmanjši procent doklad, in to samo za najnujnejše potrebe. Na ta opomin je treba odgovoriti z znanim latinskim pregovorom: »Medice, cura te ipsum (zdravnik, sebe ozdravi)!« Finančni minister je na

državo, zlasti na Slovenijo naložil tako ogromno davčno breme, da je znižanje in olajšanje nujno potrebno.

Finančni minister hoče zapreti vse gospodarske vire za delovanje samoupravnih edinic, vsa gospodarska sredstva bi naj iz vseh krajev države v najboljše meri tekla v osrednjo državno kaso. Samoupravne edince: okrožja, okrajni in občine bi ne smele nalagati potrebnih doklad, ker morajo vsi davčni viri ostati nedotaknjeni za državo, marveč si naj svoje ceste in moste popravljajo s kulukom, ki ga država zadnji čas tako vsiljivo priporoča.

Zato je poslanec dr. Hohnjec v tej zadevi vložil naslednjo interpelacijo na gospoda finančnega ministra:

»G. finančni minister se je zdaj naenkrat po petih letih spomnil, da je po čl. 97 ustave poklican vršiti nadzorstvo nad gospodarstvom samoupravnih edinic ter izdal Pravilnik o odobravanju in izvrševanju budžeta samoupravnih teles v novih krajih kraljevine (izven Srbije in Črne gore).

Ustava je v čl. 97 očitno imela pred očmi samo oblastno in okrajno samoupravo. Poleg tega čl. 96 in sledeči zakona o oblastni in srezki samoupravi dajejo dovolj izčrpne predpise o gospodarstvu oblastne in srezke samouprave. Ker oblastna in srezka samouprava v obče še ni dovedena v življenje ter bo, ako ne bo ostala mrtvorjeno dete, na vsak način zelo anemičen (brezkrven) organizem: iz vsega tega se vidi, kaj je g. ministra nagnilo, da se je sedaj požuril z izdajanjem Pravilnika o odobravanju in izvrševanju budžeta samoupravnih teles, s katerim je samo pomnožil brezbrojne naredbe, pravilnike, odredbe in navodila, s kojimi 18 naših ministrstev dnevno preplavlja našo državo.

Zato more Pravilnik imeti samo eden motiv (nagib), in ta je, da se brez in pred zakonom o ureditvi uprave, samouprave v občinah in po mestih strangulira (zadavi) občine.

Po sedaj še vedno veljavnih predpisih vršijo nadzorstveno oblast nad občinami politične upravne vlasti, to je, minister notranjih zadev in njegovi organi. Oni pri tem morajo voditi brigo, da ostanajo občine v mejah svojega zakonitega delokroga ter da na zakonit način donesajo svoje sklepe. Vrhovna administrativna oblast pa mora vselej imeti pred očmi interes javne uprave in razvoj komunalne (občinske) delavnosti. Naenkrat pa se hoče g. finančni minister mešati v občinske posle, kajpada ne zato, da jih pospešuje, marveč da iz ozkosrčnih fiskalnih ozirov, kakor on pravi, občine pritisne »do skrajnih mej štedljivosti«. Zato sebi pridržuje pravo, da presoja upravičenost krajevnih potreb.

G. finančni minister se tukaj pojavlja v ulogi zaščitnika občanarjev, da jih brani pred prevelikimi občinskimi dokladami. On, ki je vsiljevalno spravljal skozi parlament zakon o taksah, on, ki je navalil na davkoplačevalce 500 odstot, izredno doklado in celo vrsto drugih davkov in doklad, on, ki je predložil in izsilil omnožni (zloglasni) davek za telesne delavce in ki še vedno pobira kuluk, on, ki je naš budžet srečno dotiral na višino 12 milijard ter tudi teh 12 milijard letno potroši za marsikaj in za vse, on si pridružuje pravico, da oklešča občinske proračune. Ako se občinarji zedinijo ter so voljni plačati tudi velike doklade, da si morejo napraviti vodovod ali studenec, da si uredijo pote, napravijo šolo, ubožnico ali izvršijo kakšno življensko potrebo, jim g. finančni minister odgovori, da jim vse to ni potrebno, da morejo brez tega biti. Ni nujno, da bi za takšne potrebe plačevali občinske doklade, naj svoj denar rajše ohranijo za njega, da bi on mogel s kakšnim novim državnim davkom ali z doklado povečati svoj budžet, ker mu je 12 milijard premalo.

Evo, samo to more značiti briga g. ministra, ki ga je nagnila k temu, da je izdal Pravilnik, to je, glad moloha, da požre svoje otroke.

Pravilnik od 1. septembra 1925 br. 118.861 poleg tega pooblašča fin. delegate, odnosno oblastnega direktorja, da izdajo nadaljna navodila za budžetiranje. Ta Pravilnik in ta navodila so protustavna, ker je ustava pooblastila samo zakonodajavca, da omeji avtonomijo občin z ozirom na gospodarstvo, nikakor pa ne upravne vlasti ali ministra.

Vprašam torej gospoda ministra:

Hoče li umakniti ta Pravilnik ali ga postaviti izven veljave?

Beograd, 26. oktobra 1925.

Dr. Josip Hohnjec, nar. poslanec.

Zaradi tobaka kaznovanim.

Zadnjih pet let smo imeli tudi v Sloveniji dovoljenje saditi in gojiti tobak kot novo gospodarsko panogo. Zaradi ogromne produkcije v letu 1924 je uprava monopolu v soglasju z min. financ za leto 1925 v večini pokrajin produkcijo omejila, v Sloveniji pa naravnost zabranila. Do sem je stvar razumljiva, čeravno smo mišljenja, da takšnih skokov iz popolnoma svobodne množine pa v popolno omejitev ravno ni bilo treba delati in da je to iz narodno-gospodarskega stališča neumestno.

Toda ne toliko omejitev, odnosno prepoved, temveč postopanje finančnih organov po tej omejitvi je bilo.

Med učiteljem in učencem je kmalu vzkliho prav pristržno prijateljstvo. Oče Konstantin je vzljubljen resnega, redkobesednega mladega orjaka, njegovo odkritost in nepokvarjeno svežost, Trzan pa se je v vsi dušo oklenil blagega, plemenitega moža, ki mu je s svojimi nauki odprl ves nov svet.

Srečo je imel Trzan, da je na svojem pohodu v svet zadel na očeta Konstantina. »Če so vsi beli ljudje taki«, je pravil, »kakor oče Konstantin, potem bo svet res lepši nego je bila samotna džungla!«

Dnevi so minevali, Arnot se je čutil že dovolj trdnega, prišel je čas odhoda.

Trzana so krstili, Arnot mu je botroval. Tisti dan sta oba dobila nove, lične obleke, ki so jih pripravile pridne roke misijonskih sester. Vsa nasebina se je veselila, kajti Trzan je postal ljubljenev vseh, posebno črnici so se ga oklenili.

Drugo jutro sta odpotovala. Slovo je bilo težko, posebno za Trzana.

»Oče Konstantin«, je rekel ob ločitvi, »če mi kedaj na svetu ne bo ugajalo, se vrnem k vam!«

Ni slutil tistikrat, da bodo njegove besede tako kmalu resnica —

Potovanje ni bilo več naporno, srečavala sta nasebina, kjer sta si lahko odpohila in se oskrbela z živili, nekatere dni sta imela na potu celo družino. Vse je kazalo, da se bližata obljudenim krajem.

V štirinajstih dneh sta prišla do prvega mesta. Ležalo je ob ustju velike reke. Trgovski parniki so se zibali v zalivu, čolni so drseli po morski gladini, živahen promet je vrvel po ulicah.

Trzan je prvič v življenju gledal kos »velikega sveta«.

LISTEK.

Džungla.

Roman iz afriških pragozdov.

Kragiški spisal E. R. Burroughs. — Prevedel Paulus.

Eden črncev je slučajno pogledal proti gozdu.

Zelo čudno sta bila oblečena. Trzan je nosil svojo usnjato obleko, kratke hlače in nekako suknjo brez rokavov. Arnot pa si je mesto svoje že zdavnaj strgane obleke sešil in skrpal iz starih jader in živalskih kož nekaj, kar je bilo prej vsemu drugemu podobno, samo obleki ne. Pri vsem tem sta bila oba oborožena, eden s puško, in samokresi, drugi s tuljem in lokom.

Ko ju je torej črncev zagledal, je v blaznem strahu kriknil, vrgel roke kvišku in planil proti ograji, tovariši pa za njim.

Tudi od drugih strani so zadoneli glasni kriki, vse je letelo vkup in iskalo varnega zavetja za ograjo in vrata so se trdno zaprla.

»Odkod prihajata? Kaj hočeta?«

»Prijatelja sva, Francoza!« je odgovoril Arnot. »Izgubila sva se v džungli. Ze mesec dni iščeva belih ljudi. Prošiva za sprejem.«

»Odložita orožje! Potem smeta vstopiti.«

Arnot je mirno odložil puško, Trzan pa je obotavljaje se svoj lok in tulj.

Vrata so se odprla.

Castiljiv mož v beli obleki in z dolgo brado je stal pred njima. Zadaj pa so se gnetili črnici. Zvedavo ju je gledal, pa ne neprijazno.

Arnot se je predstavil.

»Dovolite, častiti oče, jaz sem Pavel Arnot, poročnik francoske vojne mornarice. Tale pa je moj prijatelj, gospod Trzan.«

»Zelo me veseli!« je dejal mož v beli, dolgi obleki.

»Jaz sem oče Konstantin, francoski misijonar. Tole je naša misijonska postaja. Prosim vstopita! Res izreden slučaj, da morem ponuditi gostoljubnost dvema rojakoma v tej divjini! — Ampak gospoda, taka sta pa zares da bi se vaju ustrašill!«

Podali so si roke in tudi Trzan je stisnil misijonarju roko, ko je videl, da je to storil Arnot.

III.

Kako se je Trzanu godilo, ko je prvič prišel v svet.

Dobrih štirinajst dni sta ostala Arnot in Trzan pod gostoljubno streho francoskega misijonarja.

Arnota je potovanje utrudilo, preveč je zaupal svojim močem in leči je moral za nekaj časa. Trzana pa se je lotil oče Konstantin in ga vzel v šolo.

Arnot je namreč že koj prvi večer pripovedoval misijonarju zgodbo o Trzanovi preteklosti. Oče Konstantin je imel bister pogled in blago, plemenito dušo. V srce se mu je zasmilil ubogi, belokoži poldivjak, ki ni vedel ničesar ne o svetu ne o Bogu. Spoznal pa je že koj na prvi pogled izredne dušne vrline mladega človeka in sklenil je zasejati v njegovo srce prvo dobro seme ter rešiti, tako je pravil, dragoceni biser, ki se je skrival pod poldivjo zunanostjo »džungelske sirote«.

Seveda je bilo časa le malo, ker obema, Trzanu in Ornotu, prvemu še posebej, se je mudilo dalje. Pa oče Konstantin je le upal, da bo svojega dovezetnega učenca vsaj za krst pripravil.